

fizychnoho vykhovannia vyshchykh. navch. zakladiv] / ukl. : Donets O. V., Hutsul N. Z., Vovk I. V., Madiar-Fazekash E. O. – Poltava : Simon, 2022. – 49 s.

9. Hula N. V. (2012) Psykholohichni osoblyvosti doslidzhennia dominuiuchykh nahatyvnykh psykhychnykh staniv studentiv / N. V. Hula // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 12: Psykholohichni nauky: sbornyk / M-vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova. - K.: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2012. - Vyp. 37 (61). - S. 185-189.

10. Kovalenko O. E. (2012) Psykholohiia vyshchoi shkoly: navch. posib. dla stud. VNZ / O. E. Kovalenko, I. M. Shalimova, O. M. Kerynskyi; Ukr. inzh.-ped. akad. - Kh.: Tochka, 2012. - 169 s.

11. Lazurenko S. I. (2009) Normalizatsiia psykholohichnoi aktyvnosti studentiv / S. I. Lazurenko // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 12: Psykholohichni nauky: sbornyk / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. - K.: Vyd-vo NPU im. M. P. Drahomanova, 2009. - Vyp. 28 (52). - S. 172-178.

12. Furdui S. B. (2016) Sotsializatsiia osobystosti: navchalno-metodychnyi posibnyk / S. B. Furdui. – Izmail:IDHU, 2016. – 141 s

13. Kibalnyk O. Ya. (2008) Zastosuvannia fitnes-tekhnologii dla pidvyshchennia rukhovoї aktyvnosti ta fizychnoi pidhotovlenosti pidlitkiv: avtoref. dys... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu: 24.00.02 / O. Ya. Kibalnyk; Lvivskiy derzh. un-t fizychnoi kultury. – L., 2008. – 20s. – 20s.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.6(151).22

Мосейчук Ю.Ю.

доктор педагогічних наук, професор кафедри
фізичної культури та основ здоров'я

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці
Цибанюк О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання і спорту

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

В статті Ю. Мосейчука та О. Цибанюк «Європейський досвід підготовки вчителя фізичної культури до індивідуальної роботи з учнями» здійснено аналіз підготовки фахівців сфери фізичного виховання в різних країнах Європи. Автори виокремили спільні та загальні риси цього процесу, виділили проблеми та шляхи їх вирішення, зокрема в тому чи іншому закладі освіти. Так, в статті визнано, що крім основних завдань, що вирішуються на уроках фізичного виховання, учні знайомляться з навколишнім середовищем, природою, правилами соціальної поведінки, формуються уміння діяти в спільноті. Вирішення таких завдань досягається, зокрема через реалізацію міжпредметного та індивідуального підходів до уроків фізичної культури. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури з питання індивідуалізації процесу фізичного виховання школярів показав, що незважаючи на схожість поглядів багатьох учених на цю тему, врахування індивідуальних особливостей учнів у фізичному вихованні, далеко не завжди реалізується це в навчальному процесі.

Ключові слова: вчитель, досвід, заклади вищої освіти, підготовка фахівця, урок, фізична культура.

Moseychuk Yu., Tsybanyuk O. European experience in training physical education teachers to work individually with students an analysis of the training of specialists in the field of physical education in different European countries. The authors singled out the common and general features of this process, identified problems and ways to solve them, in particular in a particular educational institution. The article proves that various aspects of the personnel problem are relevant also because the current requirements for the personality of a physical education teacher, the content of the subject, the attitude to it by teachers, parents, community, etc. are on time. Thus, the article recognizes that in addition to the main tasks to be solved in physical education lessons (promoting harmonious physical and mental development; meeting the needs of physical activity; general personality development; mastering popular sports, strengthening physical health, etc.), students get acquainted with the environment, nature, rules of social behavior, the ability to act in a community is formed. The solution of such tasks is achieved, in particular through the implementation of interdisciplinary and individual approaches to physical education lessons. Analysis of scientific and methodological and special literature on the individualization of the process of physical education of schoolchildren showed that despite the similarity of views of many scientists on this topic, taking into account the individual characteristics of students in physical education, it is not always realized in the educational process. It should be noted that there is another opinion on the individualization of school physical education.

Key words: teacher, experience, institutions of higher education, specialist training, lesson, physical culture.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Метою Міжнародної хартії фізичного виховання і спорту, прийнятою ЮНЕСКО, стала координація розвитку фізичного виховання та спорту для прогресу людства. У цьому документі було проголошено право кожної особи на доступ до фізичного виховання та спорту, необхідних для розвитку особистості. У розвитку фізичної культури та спорту, що реалізується у

прийнятті відповідних нормативно-правових актів, забезпеченні матеріальної підтримки, а також – використанні інших засобів заохочення і стимулювання, згідно з положеннями хартії, повинні бути зацікавлені як державні органи всіх рівнів так і неурядові організації [9, с. 3].

Доведено, що систематична фізична активність та спортивні вправи підвищують нервово-психічну стійкість до стресів, підтримують розумову працездатність на оптимальному рівні, сприяють результативності у навчанні. Розповсюджені підходи до дозування фізичних навантажень, що ґрунтуються на використанні середньовікових нормативів, не враховують індивідуальну варіабельність функціональних показників. Індивідуальні особливості біологічного формування організму, адаптація його до середовища потребують застосування розвивальних фізичних вправ, адекватно адаптованих до можливостей організму учнів. Великі перспективи для оптимізації фізичної культури в школах має індивідуальний підхід, який дає змогу кожному учневі використовувати всі свої сили в оптимальному режимі та забезпечує найкращий ефект.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення досвіду європейських країн у галузі фізичного виховання і спорту представлено низкою праць педагогів, фахівців галузі тощо. Зокрема, проблемам підготовки фахівців фізичного виховання присвячені дослідження І. Гринченко, Т. Дороніною, М. Дутчака, С. Кшиштановича, О. Цибанюк. Проблеми фізичного виховання в Румунії, а саме методика проведення занять у загальноосвітніх школах та ліцеях соціалістичного часу досліджували Г. Арделеан, І. Попеску.

Метою статті став аналіз сучасного європейського досвіду підготовки фахівців сфери фізичного виховання і спорту, зокрема індивідуальної роботи з учнями в закладах освіти.

Методи дослідження методи аналізу й узагальнення наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури з фізичного виховання та педагогіки, архівних документів та нормативно-правових актів досліджуваного періоду, статистичних даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз підготовки фахівців сфери фізичного виховання в різних країнах Європи та світу дозволяє виокремити спільні та загальні риси цього процесу, виокремити проблеми та шляхи їх вирішення в тому чи іншому закладі освіти. Різноманітні аспекти кадрової проблеми актуалізуються ще й тому, що вимоги сьогодення саме до особистості вчителя фізичного виховання, змісту даного навчального предмету, відношення до нього з сторони педагогічних колективів, батьків, громади тощо є на часі. Так, із низки сучасних ґрунтовних досліджень привертає увагу аналіз спільних засад фізичного виховання у початкових і середніх школах Європейських країн, виокремлення відмінності його організації, здійснений О. Ждановою, Л. Чеховської та А. Фляк. Так, за їх переконанням, саме результати освітніх реформ спричинили збільшення частки фізичного виховання в 16% країн Європи (68% залишилася сталою – О.Ц.), і, відповідно, така ситуація вимагає уваги з сторони закладів, що готують фахівців [4, с. 311-319].

На користь цієї тези говорить також зміцнення визнання вагомості шкільного фізичного виховання: його організаційні засади регулюються на державному (Бельгія, Італія, Люксембург, Португалія, Румунія, Франція); регіональному (Німеччина, Іспанія, Швейцарія); місцевому рівнях.

Крім основних завдань, що вирішуються на уроках фізичного виховання (сприяння гармонійному фізичному та психічному розвитку; задоволення потреб у руховій активності; загальному розвитку особистості; опанування популярних видів спорту, зміцненню фізичного здоров'я тощо), учні знайомляться з навколишнім середовищем, природою, правилами соціальної поведінки, формуються уміння діяти в спільноті то.

Вирішення таких завдань досягається, зокрема через реалізацію міжпредметного та індивідуального підходів до таких занять. Прикладом їх вдалої реалізації стали вивчення правил дорожнього руху на шкільних заняттях фізичним вихованням (Чехія, Німеччина і Норвегія); формування основ орієнтування на місцевості, роботи із мапами та компасом (Скандинавські країни); здобуття знань з олімпійської освіти, роль і цінність олімпійських ігор у розвитку людства (Чехія, Греція, Румунія і Польща) [4, с. 313].

Отже, це розширяє об'єм та тематичне спрямування знань, необхідних для сучасного вчителя в сучасній школі.

Ще однією проблемою шкільного фізичного виховання став факт залучення до проведення уроків не фахівців, вчителів початкової школи. Так, результатом аналізу реформування системи освіти, аспектів впровадження у школах програми «Kallipateira» (2008 р.), базованої на принципах олімпійської освіти, став висновок про те, що Греція скоріше виняток, а не правило – уроки фізичного виховання в закладах освіти країни проводять лише фахівці сфери фізичної культури і спорту [1, с. 10-14].

В докторській дисертації Д. Скальські «Концепції фізкультурної освіти у країнах Європейського Союзу» обґрунтовані загальні європейські тенденції розвитку фізкультурної освіти, які ми розділили на чотири групи, а саме: нормативно-правова – реалізація заохочення до фізичної активності та її координація на національному та урядовому рівнях, і, відповідно, фінансування фізичної активності населення; структурна – створення та підтримка дорадницьких структур у галузі фізичної активності, наглядової інституції для моніторингу, координаційної структури для підтримки проєктів, спрямованих на збільшення доступу до здоров'язбережувальної фізичної активності для соціально обмежених груп населення, спортивних клубів тощо; інформаційно-популярністична – створення механізмів заохочення до фізичної активності у школах, розроблення навчальних курсів з фізичної активності і включення їх до програм підготовки фахівців медичної галузі, фізичної культури і спорту, організація і проведення національної інформаційної тематичної кампанії; інфраструктурна – покращення матеріально-технічної бази [5, с. 190].

Цікавою ідеєю створення систем вищих навчальних закладів Європи, в яких готують, зокрема учителів фізичної культури, визнана Європейську мережа спортивних вищих навчальних закладів (ENSSHE, 1989 р., Люксембург), засади діяльності якої базовані зокрема на принципі індивідуалізації та співпраці. І. Гринченко виокремив загальну структуру професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту, називаючи різноманіття закладів актуальною проблемою:

факультети фізичного виховання (класичні університети); інститути фізичного виховання; спортивні академії; факультети фізичного виховання в педагогічних коледжах; курси для інструкторів масової фізичної культури при класичних університетах [2]. Наслідком нової концепції розвитку сфери фізичної культури і спорту, яка перерозподілила увагу з досягнення результату на покращення стану здоров'я, можливість спілкування, відсторонення від повсякденних проблем, стало відмежування оздоровчої фізичної активності від спорту вищих досягнень. Саме тому, наголошує автор, відбулися зміни у професійній підготовці фахівців фізичного виховання і спорту: вчителі, викладачі – ЗВО різних форм власності підпорядкування Міністерства освіти і тренери, інструктори масового спорту та спорту вищих досягнень Міністерства молоді, здоров'я і спорту (Франція). В університеті Бернара в м. Ліоні здійснюється підготовка фахівців за такими спеціальностями: викладач фізичної культури; спеціаліст по роботі з інвалідами; тренер з обраного виду спорту; спортивний менеджер [2].

За даними автора, у закладах вищої освіти європейських країн зміст навчальних планів включає природничо-наукові, соціально-гуманітарні, педагогічні, спеціальні, спортивні цикли дисциплін (уніфікована «Європейська модель» навчальних планів) [2, с 77].

Аналіз нормативних документів, здійснений дослідником, засвідчив істотну різницю у розподілі кількості годин серед дисциплін у ЗВО різних європейських країн. Характерною їхньою особливістю є варіативність, але містять вони завжди три типи дисциплін – обов'язкові, частково елективні (за вибором) і повністю елективні. У Фінляндії підготовка вчителів фізичного виховання здійснюється у 11 національних і 3 регіональних інститути, які здійснюють підготовку вчителів фізичного виховання, тренерів для клубів і спортивних товариств, підготовку спортсменів; у Польщі – у більш ніж 30 закладах, серед яких ключову роль відіграють Академії фізичного виховання. Автор згадує Румунію в контексті того, що в цій країні підготовка майбутніх фахівців здійснюється здебільшого на факультетах фізичної культури і спорту, що не відповідає дійсності у повному об'ємі. За свідченням І. Гринченка, європейські заклади готують педагогів двох видів: учитель молодших класів і учитель фізичного виховання. Учитель молодших класів – це фахівець молодшої школи, який має право на викладання всіх навчальних предметів, а також фізичного виховання. Учитель фізичного виховання – це дипломований фахівець, якій має право викладати тільки даний предмет; в окремих випадках, за твердженням науковця, ще один предмет з навчального плану, пов'язаний з фізичною активністю або зі сферою здоров'я. Майже всі дослідники фізичного виховання в школах Європи однією із проблем визнають брак дипломованих фахівців із фізичного виховання, і фіксують факти проведення дисципліни вчителями молодших класів.

Необхідно зазначити, що набуває популярності принцип «чим менший за віком учень, тим вищий фах вчителя». Тому тільки вчителі фізичного виховання, які здобули спеціальну фізкультурно-педагогічну освіту, можуть працювати з дошкільниками або молодшим школярами в Бельгії (французькі і фламандські області), Болгарії, Греції, Іспанії, Латвії, Польщі (з дітьми 4-6 років), Португалії, Румунії і Туреччині (з дітьми 5-6 років) [2, с. 45]. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури з питання індивідуалізації процесу фізичного виховання школярів показав, що незважаючи на схожість поглядів багатьох учених на цю тему, врахування індивідуальних особливостей учнів у фізичному вихованні, далеко не завжди реалізується це в навчальному процесі.

Необхідно зазначити, що існує інша думка щодо індивідуалізації навчання шкільного фізичного виховання. Так, низка європейських дослідників – Г. Аллпорт, Л. Антонесей та інші визначила індивідуальний метод навчання як «невідповідний» для галузі фізичного виховання і спорту [6, с. 3; 7, с 7; 8, с. 11], він набуває все більшу актуальність, адже передбачає виконання вправи з метою або вдосконалення або з метою відкриття для себе власної «характеристики» вправи, власного розуміння її змісту, структури, моменту для результативного використання (кидок в кільце – баскетбол; прийом – в боротьбі, подача певного типу – у волейболі тощо). В його основі лежить теоретична інформаційна підготовка, а також рекомендована самостійна практична діяльність, що має на меті: мотивувати до подальших занять, покращити працездатність, підвищити спортивні результати [9, с. 2; 10].

Висновки. Отже, аналіз підготовки фахівців сфери фізичного виховання в різних країнах Європи та світу дозволяє виокремити спільні та загальні риси цього процесу, виокремити проблеми та шляхи їх вирішення в тому чи іншому закладі освіти. Різноманітні аспекти кадрової проблеми актуалізуються ще й тому, що вимоги сьогодення саме до особистості вчителя фізичного виховання, змісту даного навчального предмету, відношення до нього з сторони педагогічних колективів, батьків, громади тощо є на часі. Крім основних завдань, що вирішуються на уроках фізичного виховання (сприяння гармонійному фізичному та психічному розвитку; задоволення потреб у руховій активності; загальному розвитку особистості; опанування популярних видів спорту, зміцненню фізичного здоров'я тощо), учні знайомляться з навколишнім середовищем, природою, правилами соціальної поведінки, формуються уміння діяти в спільноті то. Вирішення таких завдань досягається, зокрема через реалізацію міжпредметного та індивідуального підходів до таких занять. Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури з питання індивідуалізації процесу фізичного виховання школярів показав, що незважаючи на схожість поглядів багатьох учених на цю тему, врахування індивідуальних особливостей учнів у фізичному вихованні, далеко не завжди реалізується це в навчальному процесі.

Необхідно зазначити, що існує інша думка щодо індивідуалізації навчання шкільного фізичного виховання. Так, індивідуальний метод навчання визначений як «невідповідний» для галузі фізичного виховання і спорту, але він набуває все більшу актуальність, адже передбачає виконання вправи з метою або вдосконалення або з метою відкриття для себе власної «характеристики» вправи, власного розуміння її змісту, структури, моменту для результативного використання. В його основі лежить теоретична інформаційна підготовка, а також рекомендована самостійна практична діяльність.

Література

1. Вільчковський Е., Пасічник В. Фізичне виховання в школах Греції. Історичні, філософські, правові й кадрові проблеми фізичної культури. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць... № 3 (31), 2015. С. 10-14.

2. Гринченко І. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання: досвід європейських країн. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. К., 2014. Вип. 42. С. 39–50.
3. Дороніна Т. О. Особливості формування системи фізичного виховання учнів європейських країн міжвоєнного періоду: нормативно-правове забезпечення. *Ricerche scientifiche e metodi della loro realizzazione: esperienza mondiale e realta domestiche*: Raccolta di articoli scientifici «ΛΟΓΟΣ» con gli atti della I Conferenza scientifica e pratica internazionale (Bologna, May 14, 2021). Bologna-Vinnitsia: Associazione Italiana di Storia Urbana & Piattaforma scientifica europea, 2021. T. 2. С.72-73.
4. Жданова О., Чеховська Л., Фляк А. Фізичне виховання в школах країн Європи. Молода спортивна наука України. 2015. Т.2. С. 311-319.
5. Скальські Д. Концепції фізкультурної освіти у країнах Європейського Союзу. Дисер. на здобуття доктора педагогічних наук. Умань, 2019. 490 с.
6. Allport G. Structura și dezvoltarea personalității, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991.
7. Antonesei L. Paideia. Fundamentele culturale ale educației, Ed. Polirom, Iași, 1996.
8. Antonesei L. O introducere în pedagogie. Dimensiunile axiologice și transdisciplinare ale educației, Editura Polirom, Iași, 2002.
9. Teoria și Metodica Educației Fizice
[https://www.usefs.md/PDF/Cursuri%20electronice/TMEF/Teoria%20si%20metodica%20educatiei%20fizice\(Lectia2\).pdf](https://www.usefs.md/PDF/Cursuri%20electronice/TMEF/Teoria%20si%20metodica%20educatiei%20fizice(Lectia2).pdf)
10. UNESCO Seminar on Quality of Physical Education and Sport, final report. Porto Novo. Republic of Benin, 16–19 May 2005 [Електронний ресурс]. Режим доступу : [unesdoc.unesco.org/images/.../140825e. Pdf](https://unesdoc.unesco.org/images/0001/0140825e.pdf)

References

1. Vilchkovsky E., Pasichnyk V. (2015) Physical education in Greek schools. Historical, philosophical, legal and personnel problems of physical culture. Physical education, sports and culture of health in modern society: a collection of scientific papers... № 3 (31). P. 10-14.
2. Grinchenko I. (2014) Professional training of future teachers of physical education: the experience of European countries. Means of educational and research work. V. 42. S. 39–50.
3. Doronina T. (2021) Features of the formation of the system of physical education of students of European countries in the interwar period: regulatory and legal support. Scientific research and methods of local realization: world experience and domestic real estate: Review of scientific articles "ΣΓΟΣ" with the results of the I Scientific Conference and International Practice (Bologna, May 14, 2021). Bologna-Vinnitsia: Associazione Italiana di Storia Urbana & Piattaforma scientifica europea. T. 2. S.72-73.
4. Zhdanova O., Chekhovskaya L., Flack A. (2015) Physical education in schools in Europe. Young sports science of Ukraine. Vol.2. Pp. 311-319.
5. Skalski D. (2019) Concepts of physical education in the European Union. Dissertation. for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences. Uman. 490 p.
6. Allport G. (1991) Structure and devolution of personalities, Edictura Didactică i Pedagogică, Bucharest, 1991.
7. Antonesei L. (1996) Paideia. Fundamental cultural education, Ed. Polirom, Iași.
8. Antonesei L. (2002) The introduction to pedagogy. Axiological and transdisciplinary dimensions in education, Editura Polirom, Iași.
9. Teoria și Metodica Educației Fizice
[https://www.usefs.md/PDF/Cursuri%20electronice/TMEF/Teoria%20si%20metodica%20educatiei%20fizice\(Lectia2\).pdf](https://www.usefs.md/PDF/Cursuri%20electronice/TMEF/Teoria%20si%20metodica%20educatiei%20fizice(Lectia2).pdf)
10. UNESCO Seminar on Quality of Physical Education and Sport, final report. Porto Novo. Republic of Benin, 16–19 May 2005 [Електронний ресурс]. Режим доступу : [unesdoc.unesco.org/images/.../140825e. Pdf](https://unesdoc.unesco.org/images/0001/0140825e.pdf)

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.6(151).23

Омельчук О.В.

**доцент кафедри медико-біологічних і валеологічних основ
здоров'язберігаючої освіти та фізичного виховання, к.пед.н., доцент
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова
Слобожанінов А. А.**

**старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту,
Чернівецький національний університет
Ляхова І. М.**

**професор кафедри фізичної реабілітації спортивної медицини, фізичного виховання і здоров'я
доктор педагогічних наук, професор
Запорізький державний медичний університет**

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні умови глобалізації та орієнтація України на Європейське співтовариство зумовлює необхідність розв'язання одного із важливих завдань державної політики в галузі освіти – забезпечення формування здорової особистості. **Мета дослідження.** Ознайомитись з науковою літературою щодо питань формування здоров'язберезувальних компетентностей; створити дайджест інформаційних ресурсів для забезпечення